

ספר תהלים - שאלון 2102

תהלים א' - מאפייני דמותו של הצדיק

1. מה הם החלקים העיקריים במזמור א'? תן כותרת ל**כל** אחד מהם.
2. א. כתוב בלשונך את מעשיו הטובים של הצדיק המתוארים ב**תהלים**, א', פסוקים א-ב.
ב. [תשע"ב] מהו הרעיון הנלמד מהקשר שבין פסוק א לפסוק ב?
3. ב**תהלים**, א', פסוק א כתובים **שלושה** דברים שהצדיק נמנע מלעשותם ויש דמיון בדרך בה מתוארים מעשים אלו. המפרשים מבינים כי הדברים שהצדיק נמנע מלעשותם כתובים כאן בצורה הדרגתית.
[תשע"ב] באר את המבנה המדורג בפסוק א, והסבר מה מבנה זה בא ללמד.
4. בפסוקים ג-ד מתוארים הצדיק והרשע באמצעות דימויים. נתן לשם לב שאלו דימויים על פי האות כ"ף הכתובה בתחלתם ("כַּעַץ... כַּמֶּץ"). בפסוקים כתובים שני דימויים מנגדים. הצדיק מדמה לעץ ("כַּעַץ שְׁתוּל עַל פְּלִי מַיִם" נכו) והרשע מדמה למוץ ("כַּמֶּץ אֲשֶׁר תִּדְפְּנוּ רוּחַ"). את משמעות הדמיון צריך להבין על פי ההקשר בו הוא נאמר.
[תשע"ב] באר בקצרה דימויים אלה, וכתוב מה הם באים להביע. צנה בקצרה.
5. עיין ב**תהלים**, מזמור א', פסוקים ה-ו.
א. כתוב בלשונך שני דברים רעים הכתובים בפסוקים אלו על הרשעים.
ב. [תשע"ב] מצודת דוד: "אֲבָל דָּרַךְ הַרְשָׁעִים תִּהְיֶה אֲבוֹנָה מִהַשְׁגַּחַת ה' לְהִיּוֹת נֶעְזֵב אֶל הַמְקָרִים [= מונהג בדרכי הטבע], וְלֹא יִהְיֶה אִם כֵּן נִכְלָלִים בַּעֲדַת הַצְדִּיקִים".
לפי מצודת דוד, במה יתבטא עונשם של הרשעים?
6. הדבר העיקרי המאפיין את מזמורי ספר תהלים הוא שיש בהם **פנייה של האדם לה'**.
א. במה שונה מזמור א' בענין זה משאר מזמורי ספר תהלים?
ב. רד"ק (לפסוק א) כותב: "וְכָלֵל דָּוִד בָּזָה הַמְזֻמָּר **תורת האדם**... והוא מזמור נכבד מאד, לפיכך החל ספרו בו".
מהי "תורת האדם" לפי מזמור זה, ומהי הסיבה בגללה נבחר מזמור זה כפתיחה לספר כולו?
7. כתוב שלושה מהניגודים בין הצדיק והרשע המתוארים במזמור א'.

תהלים ח' - שבח לה' על גדולת האדם בבריאה

8. עיין ב**תהלים**, מזמור ח', בפסוק ב ובפסוק י.
א. מהו המשותף לתחילתו של פסוק ב ולמשפט החותם את המזמור?
ב. רד"ק בפסוק א כותב: "וְהַמְזֻמָּר הֵזָה הוּא הֵלֵל וְשִׁבַּח וְהוֹדָאָה לְאֵל וְסִפּוּר גְּבוּרָתוֹ".
לפי רד"ק, מהו התוכן העיקרי של מזמור ח', וכיצד תוכן זה קשור למשפט הפותח וחותם את המזמור?
9. עיין ב**תהלים**, מזמור ח', פסוקים ב-ג.
א. מהו הקשר בין חלקו הראשון של פסוק ב לבין חלקו השני?
ב. מהו הקשר בין הכתוב בפסוק ב לכתוב בפסוק ג?
ג. "למען צורריך להשבית אויב ומתנקם" (פסוק ג).
הסבר את הכתוב במשפט זה. שים לב לפירוש המילה "למען", מי הם "צורריך", ומה צריך "להשבית" אצל ה"אויב".
10. עיין ב**תהלים**, מזמור ח', פסוקים ד-ה.
א. לפי פסוקים אלה, לאיזו הבנה מגיע המתפלל כתוצאה מהתבוננותו במעשה הבריאה?
ב. על המילים "מה אנוש" שבפסוק ה כותב רד"ק: "[הפסוק הֵזָה] הוּא הַפֶּךְ 'מֶה אֲדִיר שְׁמֶךְ' (פסוק ב), כִּי הוּא לְהַגְדִּלָּה וְזֶה לְהַקְטִנָּה".
בפסוק ב ובפסוק ה המתפלל משתמש במילת הפתיחה "מה".
הסבר לפי רד"ק את משמעות המילה "מה" בכל אחד משני פסוקים אלה.

11. **בתהלים**, מזמור ח', פסוקים ו-ט מתאר המתפלל את יחסו המיוחד של ה' כלפי האדם.
- א. כתוב, על פי הכתוב בפסוקים אלה, שני תחומים שבהם מתבטאת גדולתו של האדם, והסבר במה גדולתו באה לידי ביטוי בכל תחום. בסס תשובתך על הפסוקים.
- ב. עיין בפסוקים ז-ט ובראשית, פרק א', פסוק כח. מהו הדמיון בין ברכת ה' לאדם בבראשית, פרק א' לדברי דוד שבפסוקים ז-ט?
12. **בתהלים**, מזמור ח', פסוקים ד-ט מתואר מעמדו של האדם בבריאה.
- א. מה הם שני הצדדים של מעמדו של האדם בבריאה המתוארים במזמור ח'?
- ב. בנוגע למה מביע המשורר את תמיהתו, וממה היא נובעת? בסס דבריך על הכתובים.
- ג. לאיזו מטרה מובא תיאור מעמדו של האדם בבריאה במזמור זה?
- ד. מה הוא המבנה של תיאור מעמד האדם בפסוקים ד-ט?

תהלים כ"ג - בטחונו של המשורר בקב"ה

13. **בתהלים**, מזמור כ"ג כתובים שני משלים.
- א. מהם שני המשלים, ובאילו פסוקים כתוב כל אחד מהם?
- ב. מהי המשמעות המשותפת לנמשל של שני משלים אלו?
- אם המשורר משתמש בשני משלים ולא מסתפק באחד מהם, פנראה שבכל אחד מהמשלים יש מרכיבים בעלי משמעות שונה מהמסר המשתמע מהמשל השני. שים לב שהרועה דואג לצרכי החיים הבסיסיים של עדרו ולא רק זמן, והמארח דואג לטובת האורח ובאפו פרטני.
- ג. כתוב הבדל אחד בין המשמעויות של שני המשלים.
14. עיין בתהלים, מזמור כ"ג, פסוקים א-ד.
- א. "ה' רעי, לא אחסר" (פסוק א).
- הסבר את הקשר בין שני המשפטים "ה' רעי" ו"לא אחסר".
- ב. הסבר שניים מתוך פרטי המשל הכתובים בפסוקים ב-ג.
- ג. כתוב את הנמשל למשל זה.
- ד. מהו השינוי במתואר בפסוק ד ביחס לנאמר קודם לכן?
- ה. באיזה גוף (נוכח או נסתר) מתייחס המשורר לרועה (או לה') בפסוקים א-ג, ובאיזה גוף הוא מתייחס לרועה (או לה') בפסוק ד, ומהי הסיבה לשינוי זה?
15. "שבטך ומשענתך המה ינחמני" (תהלים, מזמור כ"ג, פסוק ד).
- א. הסבר משמעותו של כל אחד מהביטויים "שבטך" ו"משענתך" בנפרד.
- ב. הסבר את הרעיון שמבטא המתפלל בשילובם של שני הביטויים "שבטך ומשענתך" במשפט אחד.
- ג. כיצד השבט והיסורים מנחמים את המשורר?
16. עיין בתהלים, מזמור כ"ג, פסוקים ה-ו.
- א. כתוב שלושה דברים שדוד מזכיר בפסוק ה שה' עשה (או יעשה) למענו.
- ב. כתוב בלשונך את שתי בקשותיו של דוד הכתובות בפסוק ו.

מזמור ל' - הודאה לה' שהציל את המתפלל מצרותיו

17. עיין בתהלים, מזמור ל'.
- א. בפסוקים ב-ד המתפלל מודה לה' על תשועה והצלה מצרה.
- מהי הצרה הנזכרת בפסוקים אלו ממנה נושע המתפלל ועליה הוא מודה לה' שהושיעו? ענה לפי דרך אחת שלמדת.

ב. "זמרו לה' חסידיו והודו לזכר קדשו" (פסוק ה).

במהלך המזמור כולו פונה המתפלל לה' בצורה ישירה ומכנה את ה' בגוף שני ("אֲרוֹמָמְךָ... שְׁנַעְתִּי אֱלֹהֶיךָ" וכד').
הסֵבֵר את הסיבה בגללה בפסוק ה מתייחס המתפלל לה' בגוף שלישי (נסתר) ולא בגוף שני (נוכח).

ג. "כִּי רָגַע בְּאֶפֶס חַיִּים בְּרָצוֹנוֹ" (פסוק ו).

הסֵבֵר את הניגוד הכתוב בפסוק זה.

18. עיין ב**תהלים**, מזמור ל', פסוקים ז-י.

א. בפסוקים ז-ח מובע ניגוד בין שתי מחשבות של המתפלל.

מהו הניגוד המתואר בפסוקים אלו, ומה גרם למתפלל לשנות את מחשבתו.

ב. עיין בפסוקים ט-י.

(1) מהי בקשת המתפלל הכתובה בפסוקים אלו, וכיצד הוא מנמק את בקשתו?

(2) "מֶה בָּצַע בְּדָמִי בְּרִדְתִּי אֶל שְׁחַת" (פסוק י).

הסֵבֵר את דברי דוד הכתובים במשפט זה.

19. עיין ב**תהלים**, מזמור ל'.

א. מהו הנושא המרכזי שבו עוסקים פסוקים ב-ו, ומהו הנושא העיקרי שבו עוסקים פסוקים ט-יא?

ב. מהו הקושי המתעורר מהמיקום של פסוקים ט-יא במהלך הפרק, וכיצד ניתן ליישב קושי זה?

ג. "לִמְעַן יִזְמְרֶךָ כְּבוֹד וְלֹא יִדָּם ה' אֱלֹהֵי לְעוֹלָם אֲדֹנֶיךָ" (פסוק יב).

"וַיֹּאנִי אֲמַרְתִּי בְּשִׁלְוִי בֶּל אֲמוּט לְעוֹלָם" (פסוק ז).

"זמרו לה' חסידיו והודו לזכר קדשו" (פסוק ה).

(1) בפסוק ז ובפסוק יב המתפלל משתמש במילה "לעולם".

מהו ההבדל בין השקפתו של המתפלל המובעת בפסוק ז להשקפת המתפלל המובעת בפסוק יב?

(2) בפסוק ה ובפסוק יב המתפלל מדבר על הודאה לה'.

מהו ההבדל בין ההודאה עליה מדובר בפסוק ה להודאה עליה מדובר בפסוק יב, ומה ניתן ללמוד מכך על המתפלל?

20. ב**תהלים**, מזמור ל' מודה המתפלל לה' על ישועתו מצרות.

"מִזְמוֹר שִׁיר חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד" (פסוק א).

במפרשים קיימות שתי דעות האם במזמור זה כתובה הודאה **אישית** של אדם שנושע מצרה, או שבמזמור כתובה הודאה **לאומית** הקשורה לישועה מצרה של הציבור.

א. על פי הדעה שבמזמור כתובה הודאה **אישית** של אדם שנושע מצרה:

מהו "הבית" שעליו מדובר בפסוק א, ועל מה מודה דוד לה' במזמור זה?

ב. על פי הדעה שבמזמור כתובה הודאה **לאומית** הקשורה לישועה מצרה של הציבור:

מהו "הבית" שעליו מדובר בפסוק א, ועל מה מודה דוד לה' במזמור זה?

ג. "מִזְמוֹר שִׁיר חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד" (פסוק א).

מהו הקשר בין התוכן של מזמור זה לבין דוד המלך?

מזמור צ"ב - שבח לה' ודרכי הנהגת ה' את העולם

21. עיין ב**תהלים**, מזמור צ"ב.

א. מה הם שני הנושאים העיקריים עליהם מדובר במזמור זה, ובאילו פסוקים כתוב על כל אחד מנושאים אלו?

ב. מהו הקשר בין שני הנושאים המופיעים בשני חלקי המזמור?

ג. "לְהַגִּיד בִּבְקָר חֶסֶדְךָ וְאַמּוֹנָתְךָ בְּלִילוֹת" (פסוק ג).

מהי סיבת ההבחנה הכתובה בפסוק זה בין הגדת החסד בבוקר לעומת האמונה הקשורה ללילה?

22. "מזמור שיר ליום השבת" (פסוק א).
מהו הקשר בין הכתוב במזמור צ"ב לבין יום השבת? ענה לפי אחד הפירושים שלמדת.
23. עיין בתהלים, מזמור צ"ב.
א. "טוב להדות לה'... כי שמחתני ה' בפעלך במעשי ידיך ארנן" (פסוקים ב-ה).
פסוק ה מתחיל במילת הנימוק "כיי".
מה הם פעולותיו ומעשיו של ה' שגרמו להתפעלותו ולשמחתו של המשורר?
ב. "איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת" (פסוק ז).
מהו הדבר שהכסיל עליו מדובר בפסוק זה אינו מבין?
ג. "ואתה מרום לעלם ה' " (פסוק ט).
לשם מה מזכיר המשורר כאן את גדולת ה'?
24. עיין בתהלים, מזמור צ"ב.
א. "להגיד כי ישר ה' צורי ולא עולתה ב" (פסוק טז).
(1) מהו הדבר שערער את מחשבתו של המתפלל לגבי מידת היושר בהנהגתו של ה' בעולם?
(2) איזו הבנה גרמה למתפלל להבין שאכן ה' מנהיג את העולם ביושר?
ב. "ונציצו כל פעלי און" (פסוק ח).
"יתפרדו כל פעלי און" (פסוק י).
(1) מי הם "פעלי און" הנזכרים בפסוק ח, ומה אומר עליהם המשורר במשפט המצוטט מפסוק ח?
(2) מה אומר המשורר על אותם "פעלי און" בפסוק י?
25. עיין בתהלים, מזמור צ"ב.
א. "בפרח רשעים כמו עשב ונציצו כל פעלי און להשמידם עדי עד" (פסוק ח).
(1) מה היא השאלה שמעלה המתפלל בפסוק ח, ומהי תשובתו לשאלה זו?
(2) מהי משמעות דימוי הרשע לעשב הכתוב בפסוק?
(3) מהו הקשר בין תחילת הפסוק "בפרח רשעים כמו עשב" לבין סיומו של הפסוק "להשמידם עדי עד"?
ב. "צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה" (פסוק יג).
(1) הסביר את משמעות הדימוי הכתוב בפסוק זה.
(2) מהו הניגוד בין דימוי הרשע הנזכר בפסוק ח לדימוי הצדיק הנזכר בפסוק יג?
ג. "להגיד כי ישר ה' צורי ולא עולתה ב" (פסוק טז).
לפי הכתוב במזמור זה, במה ניכר היושר של ה'?

מזמור ק"ז - הודאה לה' שהציל מצרות רבות

26. בתהלים, מזמור ק"ז כתובה הודאה לה' שעזר לבני אדם והושיעם מצרותיהם.
א. מי הם המודים לה' אליהם מתייחסים פסוקים א-ג, ועל מה הם מודים לה'?
מי הם המודים לה' הנזכרים בפסוקים ד-לב, ועל מה הם מודים לה'?
ב. מהו היחס בין פסוקים א-ג לפסוקים ד-לב?
ג. רד"ק (לפסוק א): "המזמור הזה נאמר על ארבעה שיצאו מצרה לרנחה".
המאירי: "שנה המזמור נאמר על הגאלה מזה הגלות הארבה... והזכיר בו ארבעה מיני צרות".
מהו ההבדל בין רד"ק למאירי בהבנת התוכן המרכזי של המזמור?
ד. "יאמרו גאולי ה' אשר גאלם מיד צר" (פסוק ב).
מהי הצרה הנזכרת בפסוק זה שעליה יודו גאולי ה'?
ה. בפסוק ג מתואר שה' קיבץ את גאולי ה' מארצות הנמצאות בכיוונים שונים.
איזה כיוון מתוך רוחות השמים לא נזכר בפסוק זה, ומהי הסיבה לכך?

27. עיין בתהלים, מזמור ק"ז.

א. בפסוקים ד-לב נזכרות ארבע קבוצות של אנשים.

(1) מהו המשותף לארבע קבוצות אנשים אלו?

(2) כתוב מה הם ארבעת סוגי האנשים עליהם מדובר בפסוקים ד-לב, וציין באילו פסוקים מדובר על כל קבוצה.

ב. גמרא (ברכות נד:): "אמר רב יהודה אמר רב: ארבעה צריכין להודות - יורדי הים, הולכי מדבריות, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא. יורדי הים מנלן? דכתיב... הולכי מדבריות מנלן? דכתיב... מי שחלה ונתרפא מנלן? דכתיב... מי שהיה חבוש בבית האסורים מנלן? דכתיב...".
מצא סימוכין במזמור ק"ז לכל אחד מסוגי האנשים הנזכרים בגמרא זו.

ג. מהו המבנה המשותף לכל ארבעת סוגי האנשים עליהם מדובר בפסוקים ד-לב? ציין ארבעה מרכיבים החוזרים אצל כל אחת מקבוצות האנשים.

ד. ציין את הפסוקים החוזרים בכל אחד מארבעה חלקים אלו.

28. עיין בתהלים, מזמור ק"ז.

א. מהו הנושא המרכזי של פסוקים לג-לח?

ב. מהו הניגוד בין המתואר בפסוקים לג-לח למתואר בפסוקים לה-לח?

ג. מהו הקשר בין פסוקים לג-לח לתוכן המזמור כולו? ענה לפי פירוש אחד שלמדת.

ד. "וַיִּמְעָטוּ וַיִּשְׁחֻ מַעְצָר רָעָה וַיְגֹן" (פסוק לט).

(1) במה חורג פסוק זה מהפסוקים הקודמים לו?

(2) כיצד ניתן להסביר את מיקומו של פסוק לט במהלך המזמור?

29. עיין בתהלים, מזמור ק"ז.

א. אחרי קום המדינה תיקנה הרבנות הראשית שמזמור ק"ז בתהילים יאמר בפתיחת תפילת ליל יום העצמאות. מהי הסיבה לכך?

ב. "מי חכם וישמר אלה ויתבוננו חסדי ה'" (פסוק מג).

הסביר את המסקנה אליה מגיע המתפלל בפסוק זה, וכתוב מדוע צריך חכמה בכדי להגיע למסקנה זו.

מזמור קכ"א - שמירת ה' המלווה את האדם בכל מצב

30. עיין בתהלים, מזמור קכ"א.

א. במפרשים מובאות שתי דעות על מי נאמר מזמור זה; על אדם פרטי היוצא לדרך או על עם ישראל.

(1) לפי המפרשים שהמזמור נאמר על אדם פרטי, באיזה מצב נאמר המזמור, ומה מביע המשורר במזמור זה?

(2) לפי המפרשים שהמזמור נאמר על עם ישראל, באיזה מצב נאמר המזמור, ומה מביע המשורר במזמור זה?

ב. המפרשים מציינים כי במזמור זה כתובה מילה מנוחה.

מהי מילה זו, ומה רוצה המשורר להביע באמצעות ריבוי השימוש במילה זו?

🔔 "מְלָה מְנוּחָה" היא מְלָה או שִׁרָשׁ לְשׁוֹנֵי הַחוּזִרִים מִסִּפְרֵי פְעָמִים רַב בְּתוֹךְ קָטַע וְיֵשׁ לְמֶלֶה זֶה מְשָׁמְעוֹת בְּקָטַע, וּבְכֵן מְלָה זֶה מְנוּחָה אוֹתֵנּוּ לְשִׁים לֵב לְתוֹךְ הָעֲקָרִי שֶׁל הַקָּטַע.

31. "אֶשָּׂא עֵינַי אֶל הָהָרִים" (תהלים, מזמור קכ"א, פסוק א).

לאילו "הרים" המתפלל נושא את עיניו, ולאילו מסקנה הוא הגיע כתוצאה מפעולה זו?

32. עיין בתהלים, מזמור קכ"א.

א. פסוקים א-ב כתובים בגוף ראשון ("אֶשָּׂא... עֵזְרִי"), ומפסוק ג המזמור כתוב בגוף שני ("רַגְלִי... שְׁמִרְךָ... צִלְךָ עַל יְדִימִינִי... נִפְשִׁי... צִאתְךָ וּבֹאֲךָ").
כתוב הסבר אחד שלמדת לשינוי זה.

- ב. "אל ינום שְׁמִיךְ. הִנֵּה לא ינום וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל" (פסוקים ג-ד).
 מהו הניגוד הכתוב בפסוקים אלו, ומהי מטרתו של המתפלל המתאר ניגוד זה?
 ג. בפסוקים ג-ה כתובות חמש פעמים מילים של שלילה ("אל יתן... אל ינום... לא ינום וְלֹא יִישָׁן... לא יכֶכֶה").
 לָשֵׁם מה משתמש המשורר פעמים רבות במילות שלילה במזמור?
 33. **בתהלים**, מזמור קכ"א מתוארת השמירה של ה' את האדם.
 א. **מלבי"ם**: "שְׁמִירוֹת הָאֱלֹה כּוֹלְלִים בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת וּבְכָל הַזְּמַנִּים".
 הוכח את דבריו של המלבי"ם משני פסוקים במזמור.
 ב. "ה' צִלָּךְ עַל יַד יְמִינְךָ" (פסוק ה).
 הסֵבֵר את המשמעות של אמירה זו.
 ג. "יוֹמָם הַשֶּׁמֶשׁ לֹא יִכָּכֶה וְיָרֵחַ בְּלִילָה" (פסוק ו).
 מה רוצה המשורר להביע במשפט "יוֹמָם הַשֶּׁמֶשׁ לֹא יִכָּכֶה"?

מזמור קכ"ב - התפעלות מירושלים ותפילה לשלומה

34. **בתהלים**, מזמור קכ"ב מביע המשורר את התפעלותו מירושלים כעיר מרכזית מבחינות שונות.
 א. פְּתוּב שְׁלוֹשָׁה דברים המתוארים במזמור זה שבהם ירושלים מהווה מרכז של העם. בסס תשובתך על הפסוקים.
 ב. מי כתב מזמור זה, ומהו הדבר העיקרי שהוא רצה לבטא במזמור?
 ג. בתחילת הפרק מתאר המתפלל את המפגש עם ירושלים בלשון עבר: "שְׁמַחְתִּי... שָׁשָׂם עָלוּ שְׂבָטִים" (פסוקים א-ד), אך בהמשך המזמור הוא מברך את ירושלים בלשון עתיד: "שֶׁאֲלוֹ שְׁלוֹם יְרוּשָׁלַם... יְהִי שְׁלוֹם בְּחִילְךָ... אֲדַבְּרָה נָא שְׁלוֹם בְּךָ... אֲבַקֶּשֶׁה טוֹב לְךָ".
 כיצד ניתן להסביר את המעבר מלשון עבר ללשון עתיד במהלך הפרק?
 ד. "שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד שְׁמַחְתִּי בְּאִמְרִים לִי בֵּית ה' גִּלְךָ" (פסוק א).
 (1) מהו הקושי המתעורר בפסוק זה?
 (2) פְּתוּב דרך אחת שלמדת ליישובו של קושי זה.
 35. "יְרוּשָׁלַם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שְׁחִיבָה לָהּ יַחְדָּו" (פסוק ג).
 מהם החלקים שירושלים מְחַבֶּרֶת ביניהם?
 36. עיין **בתהלים**, מזמור קכ"ב, פסוקים ו-ט.
 א. מהי בקשתו של המתפלל הכתובה בפסוקים ו-ט?
 ב. "יִשְׁלִי אֶהְיֶיךָ... יְהִי שְׁלוֹם בְּחִילְךָ" (פסוקים ו-ז).
 הסֵבֵר מהן הברכות הכתובות במילים אלו.
 ג. "לְמַעַן אַחִי וְרַעֲי... לְמַעַן בֵּית ה' אֱלֹהֵינוּ" (פסוק ח-ט).
 הסֵבֵר את המשמעות שדברי המתפלל במזמור מסתיימים ב"לְמַעַן אַחִי וְרַעֲי" ו"לְמַעַן בֵּית ה' אֱלֹהֵינוּ".

מזמור קכ"ו - בקשה על גאולת ישראל

37. עיין **בתהלים**, מזמור קכ"ו.
 א. פְּתוּב את חלקי המזמור. תן כותרת לכל חלק, וציין את הקשר בין החלקים.
 ב. גמרא (בבא בתרא יד): "דָּוִד כָּתַב אֶת סֵפֶר תְּהִלִּים עַל יְדֵי עֶשְׂרֵה זְקֵנִים".
 מהו הקושי המתעורר במזמורנו על גמרא זו, וכיצד ניתן ליישב קושי זה?
 38. עיין **בתהלים**, מזמור קכ"ו בפסוק א ובפסוק ד.
 א. מהן המילים החוזרות בפסוקים אלו, ומה ניתן ללמוד מחזרה זו על תוכן הפרק?

ב. "בְּשׁוּב ה' אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן" (פסוק א).

מהו פירוש המילה "בְּשׁוּב", ומהו המצב המתואר במשפט "בְּשׁוּב ה' אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן"? ענה לפי פירוש אחד שלמדת.

ג. "הֵינּוּ כְּחִלְמִים" (פסוק א).

מהו נושא החלום עליו מדובר בפסוק זה, ומה מבטא החלום במהלך התיאורים בפרק?

39. עיין **בתהלים**, מזמור קכ"ו.

א. עיין בפסוקים ב-ג ובפסוקים ה-ו.

מהן המילים החוזרות בפסוקים אלו, ומה ניתן ללמוד מחזרה זו על תוכן הפרק?

ב. בפסוק ב מובאים דברי הגויים כתגובה על מעשי ה' ("הַגְדִּיל ה' לַעֲשׂוֹת עִם אֱלֹהֵי") ובפסוק ג מובאים דברי ישראל ("הַגְדִּיל ה' לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ").

מהו המשותף לתגובות הגויים ולתגובת ישראל המתוארות בפסוקים ב-ג, ומהי התגובה המיוחדת רק לישראל?

ג. "אֲזַי וְיִמְלֹא (לשון עתיד) שְׂחוֹק פִּינוּ... הֵינּוּ (לשון עבר) שְׂמִיחִים".

מהו הזמן המתואר בפסוק שבו ישראל יהיו שמחים, ומה יגרום לשמחתם?

40. עיין **בתהלים**, מזמור קכ"ו.

בפסוקים א-ג מתוארות תגובות השמחה על גאולת עם ישראל, ולאחר מכן בפסוק ד כתובה בקשה על הגאולה.

א. "שׁוּבָה ה' אֶת שְׁבִיתֵנוּ כְּאֶפְיָקִים בְּנִגְב" (פסוק ד).

(1) הִסְבֵּר את הבקשה הכתובה בפסוק זה, וכתוב מתי נאמרת בקשה זו.

(2) מהי משמעות הדימוי הכתוב בפסוק ד "כְּאֶפְיָקִים בְּנִגְב"?

ב. "הַלֹּדֶז יִלְכֶּה וּבִכְהָ נִשְׂא מִשְׁךְ הַזָּרַע בֹּא יְבוֹא בְּרִנָּה נִשְׂא אֶלְמִתִּיו" (פסוק ה).

(1) הִסְבֵּר את המשל הכתוב בפסוקים ה-ו.

(2) מהו הנמשל למשל הכתוב בפסוקים אלו?

מזמור ק"ל - זעקה אל ה' ממעמקים

41. עיין **בתהלים**, מזמור ק"ל.

א. מה היא בקשתו של המתפלל הכתובה בפסוק ב?

ב. "מִמַּעַמְקִים קָרָאתִיךָ ה' " (פסוק א).

מה הם ה"מַעַמְקִים" מהם קורא המתפלל אל ה'? ענה לפי פירוש אחד שלמדת.

42. עיין **בתהלים**, מזמור ק"ל.

א. מה היא בקשתו של המתפלל הרמוזה בפסוקים ג-ד?

ב. על פי הכתוב בפסוקים ג-ד, מה הם שני הנימוקים לכך שה' יסלח לאדם?

ג. "כִּי עָמַךְ הַסְּלִיחָה לְמַעַן תִּזְכָּר" (פסוק ד).

(1) הִסְבֵּר את הכתוב בפסוק זה.

(2) על פי הכתוב בפסוק זה, מהו הדבר הגורם לבני אדם לירא מה'?

ד. מלבי"ם: "כִּי עָמַךְ הַסְּלִיחָה, בְּשִׁיר וְדָם הַסּוּלַח וּמוֹחֵל לְמִי שֶׁחָטָא כְּנִגְדּוֹ, יַעֲשֶׂה זֹאת מִצַּד אֵיזָה עֲנִין שֶׁמִּצָּא

בַּחוּטָא; (1) שֶׁחָטָא הַתַּחֲרַט וּבִקֵּשׁ סְלִיחָה, (2) אוֹ שֶׁרָחַם עָלָיו, (3) אוֹ שֶׁמִּצָּא חַן בְּעֵינָיו, וְאִם כֵּן סִבַּת הַסְּלִיחָה לֹא

נִמְצְאָת עִם הַסּוּלַח רַק (אֵלָּא) עִם מִי שֶׁסּוּלַח לּוֹ. מִה שֶׁאֵין כֵּן אֲתָה, סִבַּת הַסְּלִיחָה נִמְצְאָת בְּךָ, כִּי אֵי אֶפְשָׁר

שֶׁיִּצְטָר אֶל בּוֹרָא וּמִקְדָּשׁ בְּרוּאָיו אִם לֹא יִהְיֶה סוּלַח לְעוֹלָם. כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בַּמִּדְרָשׁ, שֶׁאָמַר אַבְרָהָם אֲבִינוּ לְקַב"ה:

'אִם דִּין אֲתָה מִבְּקֶשׁ - אֵין עוֹלָם, וְאִם עוֹלָם אֲתָה מִבְּקֶשׁ - אֵין דִּין'. וְאִם כֵּן סִבַּת הַסְּלִיחָה נִמְצְאָת עִמָּךְ.

וְגַם שֶׁנֶּגְדֵּר הַסְּלִיחָה הוּא שֶׁיַּעֲבִיר אֶת הָעוֹוֹן כְּאֵלּוֹ לֹא יִהְיֶה בְּמִצִּיאוֹת כָּלָל, וְזֶה לֹא יוֹכֵל הָאָדָם לַעֲשׂוֹת, שֶׁיַּעֲשֶׂה

מִדְּבַר שֶׁהִיָּה בְּמִצִּיאוֹת כְּאֵלּוֹ לֹא יִהְיֶה. וְעַל כֵּן לֹא נִמְצָא בְּשׁוּם מְקוֹם בְּתַנ"ךְ סְלִיחָה מֵאָדָם לְאָדָם אֵלָּא רַק מֵה',

וְעַל זֶה אָמַר כִּי רַק עִמָּךְ הַסְּלִיחָה".

(1) על פי דברי המלבי"ם, ציין שני הבדלים בין סליחתו של ה' לסליחה של אדם.

(2) על פי הבדלים אלו, כיצד מבאר המלבי"ם את המשפט "כי עמך הסליחה"?

ה. מלבי"ם: "למען תנראה, רוצה לומר, בשר נדם הרוצה שייראו מפניו לא ימחל על עוון, שאם ימחל עוונות לא ייראו מפניו, באשר היראה מפניו הוא רק מפני עניו, ואם לא יעניש אין מקום לירא. מה שאין כן אתה! סבת היראה שמתיראים מפניך הוא גדלתך ורוממותך, וזה מתגלה על ידי הסליחה, שבזה יראו שאתה נעלית משפגמו בכבודך... ונעלית משפגמא איש צדיק לפניך, עד שהסליחה היא תסבב (תגרום) 'למען תנראה'". לפי המלבי"ם, על איזה סוג יראה מדובר בפסוק זה, וכיצד הסליחה שה' סולח לאדם גורמת ליראה זו?

43. עיין בתהלים, מזמור ק"ל, פסוקים ה-ו.

א. "קניתי ה' קנותה נפשי" (פסוק ה).

(1) מה היא התקווה אותה מזכיר המתפלל בפסוק זה?

(2) מהי הסיבה לכפילות הלשון "קניתי ה' קנותה נפשי"?

ב. "נפשי לה' משמרים לבקר שמרים לבקר" (פסוק ו).

(1) מה מביע המתפלל בדבריו בפסוק זה?

(2) מהי סיבת הכפילות "משמרים לבקר שמרים לבקר"?

(3) **מלבי"ם:** "נפשי לה', יותר משומרים הממתינים לבקר. כי השומר וממתין לאדם שיבוא ויושיעו אינו בטוח, כי יכול להיות שהאדם ימות או יחלה ולא יבוא. אבל מי שממתין לבקר, הבקר בנדאי יבוא בזמנו. בכל זאת נפשי המיחלת לה', היחול הזה גדול מהשומרים לבקר".

לפי מלבי"ם, על איזה סוג שומרים מדובר בפסוק זה, ומדוע המתפלל מזכיר שומרים אלו?

44. עיין בתהלים, מזמור ק"ל, פסוקים ז-ח.

א. "יחל ישראל אל ה'" (פסוק ז).

רד"ק כותב כי פסוק זה כתוב בלשון ציווי.

מהו הציווי הכתוב בפסוק זה, וכיצד מנמק המתפלל ציווי זה?

ב. "והוא יפדה את ישראל מכל עונתיו" (פסוק ח).

רד"ק: "ואם תאמר: ואיך יפדה אותי ואני מלא עוון? ... מתחלה יפדה אותנו מעוונותינו, כלומר, שישלח לו עוונותינו שעברו ויתן בלבם לשוב אליו בכל לבבם, ואחר כך ישיב שבותם".

(1) מהי השאלה ששואל רד"ק, וכיצד הוא עונה על שאלה זו?

(2) כתוב דרך נוספת שלמדת ליישוב קושי זה.

45. עיין בתהלים, מזמור ק"ל.

א. במזמור זה ניתן לציין שני הבדלים בין פסוקים א-ו לפסוקים ז-ח.

1. במהלך המזמור מדבר המתפלל על עצמו: "קראתיך, בקולי, תחנוני, קניתי, נפשי, הוחרתי, נפשי לה'", ואילו בפסוקים ז-ח המתפלל מדבר על כלל העם: "יחל ישראל אל ה'... והוא יפדה את ישראל".

2. בפסוקים ז-ח אין רמז לסבל וכתובות מילים אופטימיות של חסד, פדות, ופדות מעוונות (=סליחה) המביעות תקווה ובטחון בישועת ה', ולעומת זאת בפסוקים א-ו מתוארות מצוקה ובקשה של האדם העומד מול ה'. הסבר את הסיבה לשינויים אלו.

ב. בפסוקים א-ד המתפלל פונה אל ה' כנוכח: "קראתיך, שמעה, אזניך, תשמר, כי עמך הסליחה".

בפסוקים ה-ח המתפלל מדבר על ה' כנסתר: "קניתי ה', ולדברו, נפשי לה', אל ה', והרבה עמו, והוא יפדה". מהי הסיבה לשינוי בהתייחסות לה' מנוכח לנסתר?

ג. פגדות רבות נוהגים לומר מזמור זה אחרי פסוקי דזמרה במשך עשרת ימי תשובה.

מה הם המאפיינים היחודיים למזמור שגרמו לכך שאומרים אותו בימים אלו?